

ks. Stanisław Witkowski MS

 <https://orcid.org/0000-0002-7282-1866>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

Tożsamość Jezusa w kontekście Jego chrztu w Ewangeliach synoptycznych (Mt 3,13–17; Mk 1, 9–11; Łk 3, 21–22)

 <https://doi.org/10.15633/9788374389792.11>

Chrzest Jezusa jest wydarzeniem potwierdzonym przez wszystkich synoptyków oraz pierwotną katechezę Kościoła (por. np. Dz 1, 5. 22; 10, 37; 11, 16). W Ewangeliach synoptycznych fakt ten jest jednak tylko tłem dla teofanii, która rozjaśnia misterium Jezusa. Synoptycy rozwiązują zatem tajemnicę Mistrza z Nazaretu już na samym początku Jego ziemskiej aktywności. Kryje się w tym pewna strategia retoryczna. Ewangeliści pragną wzbudzić w odbiorcach Dobrej Nowiny wiarę w bóstwo Jezusa. Jednocześnie chcą ich przygotować, aby byli odporni na radykalny sprzeciw wobec Zbawiciela ze strony żydowskich autorytetów odrzucających Jego nadprzyrodzoność. Pytanie: kim jest Jezus? (por. Mk 4, 41; Mt 8, 27; Łk 8, 25) staje się podstawową kwestią dla każdego wierzącego i poszukującego. Od zrozumienia bowiem tożsamości Jezusa zależy etos, czyli jakość życia. Celem artykułu jest ukazanie misterium Jezusa, które odsłania się w ramach Jego chrztu. Okaze się, że chrystologia łączy się ściśle z teologią i pneumatologią. Jezus jest Synem Bożym, epifanią Ojca oraz „mieszkaniem” Ducha Świętego. Prezentowane opracowanie ma charakter przede wszystkim egzegetyczny, dokonana zaś w nim analiza tekstów opiera się na ujęciu kanonicznym.

Napięcie związane z przyjęciem chrztu Jezusa od Jana i jego rozwiązanie (Mt 3, 13–15)

Wśród synoptyków jedynie Mateusz wprowadza dialog pomiędzy Janem a Jezusem. Pragnie bowiem wyjaśnić trudną dla swojej wspólnoty eklezjalnej kwestię, dlaczego Jezus przyjął chrzest od Jana. Wydaje się, że Marek w ogóle nie dostrzega problemu w związku z przyjęciem przez Jezusa chrztu od Jana. W charakterystyczny, zwięzły dla siebie sposób stwierdza, że Jezus „przyjął od Jana chrzest w Jordanie” (Mk 1, 9). Łukasz natomiast liczy się ze swoimi odbiorcami, zdaje się przewidywać trudne pytania, dlatego w jego wersji Jan Chrzciciel w ogóle się nie pojawia w kontekście chrztu Jezusa. Łukasz przekazuje, że Jan został uwięziony (por. Łk 3, 20) i w ten sposób powiększa dystans między nim a Jezusem. Dlatego też nie dostrzega się bezpośrednio interwencji Jana względem Jezusa. W tekście Łukasowym czytamy: „Kiedy cały lud przystępował do chrztu, Jezus także przyjął chrzest” (Łk 3, 21).

Mateusz zaś, przytaczając dialog między Janem a Jezusem, prawdopodobnie odzwierciedla trudności, jakie mogły mieć miejsce w Kościele w późniejszym czasie, pod koniec I wieku¹, w związku z chrztem Jezusa. Rodziły się bowiem spontaniczne pytania typu: jak Syn Dawida, Syn Abrahama, poczęty w absolutnie nowym porządku stworzenia, wezwany z Egiptu Syn Boży, w porównaniu do Jana mocniejszy, w późniejszym czasie chrzczący Duchem i ogniem, przyjmuje chrzest od Jana?² Echo tych wątpliwości odnajdujemy także w apokryficznej Ewangelii Hebrajczyków, przytoczonej przez Hieronima: „Oto Matka Pana i Jego bracia mówili do Niego: Jan Chrzciciel chrzci na odpuszczenie grzechów; chodźmy również i my i przyjmijmy chrzest od niego. Lecz On odpowiedział: Jaki grzech popełniłem, abym szedł i przyjął od niego chrzest”³.

1 Por. J. Gnilka, *Das Matthäusevangelium. Kommentar zu Kap. 1,1–13,58*, Herder–Freiburg–Basel–Wien 1993, s. 80 (Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament, 1/1).

2 Por. H. Frankemölle, *Matthäus. Kommentar 1*, Patmos, Düsseldorf 1999, s. 184.

3 Św. Hieronim, *Żywoty mnichów. Dialog przeciw pelagianom*, tłum. W. Szoldrski, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1973, III, 2, s. 169–170 (Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy, 10); J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Apostolicum,

Dialog Jezusa z Janem prawdopodobnie odsłania także pewne apologetyczne zagubienie wyrażające się w opinii, że publiczna działalność Jezusa wiąże się z Jego początkowym byciem uczniem Jana i przyjęciem od niego chrztu⁴.

Słowa Jana: „To ja potrzebuję chrztu od Ciebie⁵, a Ty przychodzisz do mnie?” można by sparafrazować: „Ja potrzebuję chrztu z Ducha i ognia, a nie Ty chrztu z wody”⁶. Dialog między Janem a Jezusem wyraża stałe przekonanie Nowego Testamentu, że Jan pełni podporządkowaną rolę względem Jezusa⁷. Ponadto opowiedzenie się Jana za chrztem od Jezusa mogło być aktem werbunkowym, aby pozyskać zwolenników na korzyść chrześcijańskiego chrztu.

Jezus, przekonując Jana o słuszności swojej decyzji, odwołuje się do wypełnienia całej sprawiedliwości (*πληρώσαι πᾶσαν δικαιοσύνην* – w. 15). Odpowiedź Jezusa ma doniosły wydźwięk nie tylko dlatego, że jest Jego pierwszą wypowiedzią w Ewangelii Mateuszowej, lecz także stanowi syntezę teologii Mateusza⁸. Termin *δικαιοσύνη* – „sprawiedliwość” przyjmuje szczególne znaczenie w Ewangelii Mateuszowej (por. 3, 15; 5, 6. 10. 20; 6, 1.33; 21, 32)⁹. Jest równoznaczny z pełnieniem woli Bożej¹⁰. Chrzest Jezusa wypływa zatem z Bożego planu¹¹. Nadto nie jest wypełnieniem całej

---

Ząbki 1999, s. 96; S. Grasso, *Il Vangelo di Matteo*, Edizioni Dehoniane, Roma 1995, s. 117 (Collana Biblica).

- 4 Por. R. T. France, *The Gospel of Matthew*, Eerdmans, Grand Rapids, Michigan–Cambridge 2008, s. 119 (The New International Commentary on the New Testament).
- 5 Występujący w dialogu w czasie niedokonanym czasownik *διακωλύω* – „powstrzymać, przeszkadzać” (por. w. 14) podkreśla powtarzające się usiłowanie ze strony Jana, aby sprzeciwić się zamiarowi Jezusa.
- 6 Por. R. T. France, *The Gospel of Matthew*, dz. cyt., s. 119.
- 7 Tamże.
- 8 Por. S. Grasso, *Il Vangelo di Matteo*, dz. cyt., s. 117.
- 9 Termin *δικαιοσύνη* – „sprawiedliwość” nie pojawia się u Mk, natomiast u Łk dostrzegamy go tylko jeden raz (por. 1, 75).
- 10 Por. W. D. Davies, D. C. Allison, *Matthew 1–7*, T&T Clark, London–New York 2004, t. 1, s. 327 (International Critical Commentary).
- 11 Potwierdza to także czasownik *πληρώω* – „wypełnić”, który wielokrotnie pojawia się w Ewangelii Mateuszowej (Mt 16 razy; Mk 2 razy; Łk 9 razy). Dostrzegamy go przede wszystkim w cytatach refleksyjnych, (por. 1, 22; 2, 15. 17. 23; 4, 14; 8, 17; 12, 17; 13, 35;

sprawiedliwości, ale do niej przynależy. Zatem już od pierwszego spotkania z Janem Jezus przekazuje mu to, co jest najważniejsze. Wobec sprawiedliwości wszystko inne ma znaczenie drugorzędne. Jan to rozumie i dlatego ustępuje¹². Werset 15 ma więc charakter programowy¹³, Jezus posłuszny woli Bożej staje się pra-wzorem dla chrześcijan¹⁴.

Teofania, zstąpienie Ducha Świętego na Jezusa

Opis chrztu jest bardzo zwięzły. Mateusz i Łukasz przekazują ten fakt jedynie po jednym imiesłowie biernym βαπτισθεῖς (Mt) oraz βαπτισθέντος (Łk). Marek natomiast stwierdza krótkim, ale całym zdaniem, że Jezus został ochrzczony (ἐβαπτίσθη) w Jordanie przez Jana. Synoptycy koncentrują się natomiast na zstępującym na Jezusa Duchu i głosie z nieba obwieszczającym, że Jezus jest umiłowanym Synem Bożym.

Opinia, że Jezus w wersji Mateuszowej natychmiast wyszedł z wody, ponieważ nie wyznawał grzechów, wydaje się być przesadną. Bądźciej prawdopodobne jest przypuszczenie, że wydarzenia, które następują, dokonują się zaraz po chrzcie¹⁵.

21, 4; 27, 9), w których plan Boży objawiony w Pismach wypełnia się teraz w sposób całkowity w Jezusie.

- 12 Por. A. Sand, *Das Evangelium nach Matthäus*, Pustet, Regensburg 1986, s. 70 (Regensburger Neues Testament). Poza tym słowa Jezusa ἀφεες ἄρτι to idiom wyrażający pozwolenie – „niech tak teraz będzie” (por. F. Blass, A. Debrunner, F. Rehkopf, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1984, § 364, s. 1–2).
- 13 Por. A. Paciorek, *Ewangelia według świętego Mateusza 1–13*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2004, s. 151 (Nowy Komentarz Biblijny, 1/1); J. Czerski, *Jezus Chrystus w świetle Ewangelii Synoptycznych*, Wydawnictwo Świętego Krzyża, Opole 2000, s. 60 (Opolska Biblioteka Teologiczna, 42).
- 14 Por. U. Luz, *Das Evangelium nach Matthäus (Mt 1–7)*, Benziger Verlag, Neukirchener Verlag, Zürich–Neukirchen–Vluy 1990, s. 154 (Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament, 1/2).
- 15 Por. D. A. Hagner, *Mathew 1–13*, Word Books, Dallas 1993, s. 57 (Word Biblical Commentary 33A). W Ewangelii Markowej εὐθύς – „natychmiast” łączy się z εἶδεν – „zobaczył”, zaś u Mateusza z ἀνέβη – „wyszedł”. W wersji Mateuszowej tekst nie jest jasny: „natychmiast wyszedł z wody. A oto otworzyły Mu się niebiosa...”. Rodzi się

Otwarcie się niebios (Mt) lub nieba (Łk) wskazuje na działanie Boga. Zastosowane bowiem formy czasownikowe (*ἠνεώχθησαν* [αὐτῶν οἱ οὐρανοί – Mt; *ἀνεώχθηται τὸν οὐρανόν* – Łk) stanowią *passiva theologica*. Sam Bóg zatem umożliwia zstąpienie Ducha.

Natomiast Marek zamiast *ἀνοίγω* – „otwierać” stosuje nieoczekiwane czasownik *σχίζω* – „rozdziarać, rozdzielać”. W jego wersji czytamy, że [Jezus] „ujrzał rozdarte niebios”. Także w tym przypadku imiesłów bierny *σχίζομένους*, będąc *passivum theologicum*, opisuje działanie Boże mające w tym przypadku wydzźwięk stałości, trwania.

Być może Marek posłużył się tym czasownikiem w formie imiesłowu, aby nadać wydarzeniu pewną dramaturgię. Są jeszcze dwie inne racje, które mogły skłonić ewangelistę do wyboru właśnie *σχίζω*. Pierwsza łączyłaby chrzest Jezusa z rozerwaniem się zasłony świątynnej jako rezultat śmierci Jezusa (por. Mk 15, 38). Również w tym przypadku pojawia się czasownik *σχίζω*, który już więcej nie występuje w Ewangelii Markowej. Wprawdzie są to dwa różne wydarzenia, niemniej stanowią ramy wyznaczające początek i koniec ziemskiej działalności Jezusa. Nadto w obu tych przypadkach mamy do czynienia z ważnym objawieniem Jezusa jako Syna Bożego (por. 15, 39 – wyznanie setnika)¹⁶.

Druga możliwość interpretacyjna wiązałaby czasownik *σχίζω* z metaforą pochodzącą z Iz 63, 19 w wersji hebrajskiej: „Obyś rozdarł niebios a i zstąpił”. Prośba ta pojawia się w kontekście modlitwy o odnowę moralną Izraela. Występujący w tekście masoreckim czasownik *קָרַע* *qāraʿ* („rozerwać”), dobrze oddaje greckie *σχίζω*, natomiast Septuaginta posługuje się w tym miejscu czasownikiem *ἀνοίγω* („otwierać”). Aluzja byłaby zatem czytelna jedynie dla znających tekst Izajasza po hebrajsku¹⁷.

---

pytanie, dlaczego Jezus miałby stać w wodzie? Tekst Markowy jest natomiast zrozumiały: „natychmiast, gdy wychodził z wody, ujrzał rozwierające się niebo...”. Marek posługuje się zazwyczaj schematem: *εὐθύς* – „natychmiast” + imiesłów + czasownik, do którego odnosi się *εὐθύς* (por. Mk 1, 18; 2, 8; 11, 2; 14, 43). Należy zatem przyjąć, że wersja Mateuszowa jest drugorzędna. Mateusz, korzystając ze swego źródła, połączył przysłówek *εὐθύς* z niewłaściwym czasownikiem. Por. W. D. Davies, D. C. Allison, *Matthew 1–7*, dz. cyt., s. 328.

16 Por. R. T. France, *The Gospel of Mark*, dz. cyt., s. 77.

17 Tamże.

Otwarcie (rozdarcie) się niebios (nieba) opisuje przeżycie wizji (por. J 1, 51; Dz 7, 56; 10, 11; Ap 4, 1; 19, 11). Znaczący tekst paralelny odnajdujemy w Starym Testamencie w Ez 1, 1. Prorok, stojąc nad rzeką, zobaczył otwarte niebiosy i otrzymał teofaniczną wizję. Usłyszał głos Boga, który powierzył mu prorocką misję i udzielił Ducha (por. Ez 2, 2).

Zstąpienie Ducha Bożego przywołuje znane Izajaszowe prorocтва mejsjańskie, które zapowiadały, że Bóg obdarzy własnym Duchem swego wybranego Sługę (por. Iz 11, 2; 42, 1; 61, 1). Nie oznacza to, że Jezus nie posiadał do tej pory Ducha, ponieważ Mateusz i Łukasz wyraźnie zaznaczyli, że poczęcie Jezusa dokonało się właśnie za sprawą Ducha Świętego (por. Mt 1, 18. 20; Łk 1, 35). Teraz jednak Duch zstępuje na Jezusa¹⁸ w sposób widzialny. Wydarzenie to wyznacza punkt zwrotny w historii zbawienia¹⁹, ponieważ rozpoczyna się publiczna działalność Jezusa (por. Dz 10, 38).

Należy także zauważyć, że otwarcie się nieba i zstąpienie Ducha Świętego na Jezusa w wersji Łukaszowej nie jest następstwem wyjścia Jezusa z wody, lecz wiąże się bezpośrednio z Jego modlitwą. Teofania w trzeciej Ewangelii jest zatem konsekwencją modlitwy Jezusa²⁰. Wszystkie wielkie wydarzenia dotyczące Jezusa rozgrywają się w Ewangelii Łukaszowej w klimacie modlitwy (por. Łk 6, 12: wybór Dwunastu; 9, 18: zapowiedź męki, śmierci i zmartwychwstania; 9, 28–29: przemienienie). Podkreślają zatem jedność Jezusa z Ojcem. Jezus jest czterokrotnie nazwany w tej ewangelii jako *προσευχόμενος*, czyli modlący się (por. 3, 21; 5, 16; 9, 18; 11, 1).

Zstąpienie Ducha Świętego na Jezusa zostało porównane do gołębiczy. Filon określa gołębicę jako ptaka oswojonego, łagodnego i towarzyskiego, latającego wokół zamieszkałych miejsc i lubiącego przebywać z ludźmi²¹. Takiej jednak charakterystyki nie można przenosić na Ducha Świętego,

18 Markowe wyrażenie *εἰς αὐτόν* opisujące zstąpienie Ducha na Jezusa brzmi dosłownie „do Jezusa”. W tym przypadku przyimek *εἰς* należy rozumieć jako ekwiwalent *ἐπί* – „na”.

19 Por. W. D. Davies, D. C. Allison, *Matthew 1–7*, dz. cyt., s. 335.

20 Por. G. Rossé, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 2006, s. 135.

21 Por. P. Gaechter, *Das Matthäus Evangelium*, Tyrolia, Innsbruck–Wien–München 1963, s. 102. Autor powołuje się na: Filon, *Quis rerum divinarum heres*, Opera III § 127, s. 30.

który jest przecież Osobą. Gołębica jako symbol Ducha Świętego występuje jedynie w późniejszej literaturze rabinicznej pod koniec I wieku po Chr.²².

Symbolika zawarta w obrazie gołębicy jest niejasna²³ i nie znajduje jednoznacznej interpretacji wśród egzegetów. W związku z tym podaje się nawet szesnaście rozwiązań²⁴. Najbardziej sugestywną wydaje się być wzmianka o gołębicy z arki Noego wznoszącej się nad wodami chaosu (por. Rdz 8, 8–12), połączona z Rdz 1, 2, gdzie jest mowa o Duchu Bożym unoszącym się nad powierzchnią wód²⁵. Wydaje się, że zniżający się nagle lot gołębicy jest właściwym sposobem wizualizacji zstępowania Ducha²⁶.

Wyrażenie „jak gołębica” (*ὡς περιστεράν*) jest obecne zarówno u synoptyków, jak i w Ewangelii Janowej. Spójnik porównawczy *ὡς* – „jak” należy rozumieć nie jako identyfikację, lecz przybliżenie. W Ewangelii Łukaszej *ὡς περιστεράν* jest poprzedzone dookreśleniem *σωματικῶ εἶδει* – „w postaci cielesnej”. Zarówno przymiotnik *σωματικός* – „cielesny”, jak i rzeczownik *εἶδος* – „postać, kształt” należą do słownictwa opisującego wygląd. Wyrażenie „w postaci cielesnej” podkreśla realizm teofanii²⁷. Łukasz kładzie nacisk na wizualne objawienie się Ducha.

W scenie zesłania Ducha Świętego w Dz 2, 1–4 fizyczny, widoczny aspekt obecności Ducha został wyrażony przez gwałtowny wiatr oraz języki jakby z ognia, natomiast w naszym tekście czyni to cielesna postać „jakby gołębicy”. Mimo nawet tego dopowiedzenia, porównawcza całość pozostaje tajemnicza. Duch bowiem pozostaje niewidzialny dla ludzkich oczu.

22 Por. R. T. France, *The Gospel of Mark*, dz. cyt., s. 79; K. Pilarczyk (red.), *Talmud babiloński. Traktakt Chagiga*, tłum. i komentarz D. Zlatkes, Wydawnictwo WAM, Kraków 2010, 15a, s. 138.

23 Por. D. A. Hagner, *Mathew 1–13*, dz. cyt., s. 58.

24 Por. W. D. Davies, D. C. Allison, *Matthew 1–7*, dz. cyt., s. 331–334. W symbolice gołębicy dostrzega się między innymi: mądrość, Mesjasza, Izraela.

25 Por. F. Mickiewicz, *Ewangelia według świętego Łukasza 1–11*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2011, s. 232 (Nowy Komentarz Biblijny, 3/1).

26 Najprawdopodobniej rodzaj ptaka nie jest tutaj istotny. Odwołanie się do gołębia można wytłumaczyć faktem, że jest najbardziej pospolitym i oswojonym spośród ptaków. Por. R. T. France, *The Gospel of Mark*, dz. cyt., s. 79.

27 Por. D. L. Bock, *Luke, 1, 1–9, 50*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan 1996, s. 338 (Baker Exegetical Commentary on the New Testament).

Proklamacja tożsamości Jezusa przez Boga Ojca

Teofania osiąga swoje apogeum u Marka i Łukasza w słowach: „Tyś jest mój Syn umiłowany, w Tobie mam upodobanie” (Mk 1, 11; Łk 3, 22). Obydwaj wymienieni synoptycy stosują drugą osobę liczby pojedynczej, natomiast Mateusz w swoim przekazie posługuje się trzecią osobą liczby pojedynczej: „Ten jest mój Syn umiłowany, w którym mam upodobanie” (Mt 3, 17). W każdej z wersji tożsamość Jezusa obwieszcza głos z nieba.

Niebiański głos nawiązuje do międzytestamentowego pojęcia **בת קול** *bat qôl* („córka głosu”), za pomocą którego Bóg mówił do swego ludu, gdy ustało proctwo²⁸. Nie była to zatem bezpośrednia mowa Boga, dlatego nie miała wiążącego charakteru²⁹. W czasach Nowego Testamentu głos z nieba był uważany właśnie za „córkę głosu”. U synoptyków dostrzegamy natomiast, że głos ten bezpośrednio komunikuje Jezusowe Synostwo Boże. Bóg zatem przerwał milczenie³⁰ i mówi wprost do swojego umiłowanego Syna oraz o swoim umiłowanym Synu – Jezusie, na którego zstąpił Duch Święty.

Synoptycy, ukazując objawioną przez Ojca tożsamość Jezusa, powołują się przede wszystkim na dwa istotne cytaty. Pierwszy pochodzi z Ps 2, 7: „Tyś Synem moim” (*υἱός μου εἶ συ*)³¹. Tekst grecki, podobnie jak hebrajski oryginał, zawiera emfazę, w której akcent pada na „Ty”. Drugi zaś cytat jest zaczerpnięty z Iz 42, 1: „Wybrany mój, w którym ma upodobanie moja dusza”³². Zależność synoptyków od Izajaszowego tekstu (podobnie

28 Por. C. S. Keener, *A Commentary on the Gospel of Matthew*, Eerdmans, Grand Rapids–Michigan–Cambridge 1999, s. 134. *Bat qôl* „była interpretowana jako echo, odbity głos Boga”. K. Pilarczyk (red.), *Talmud babiloński. Traktakt Chagiga*, dz. cyt., 13a, s. 123, przyp. 306.

29 Por. D. A. Hagner, *Mathew 1–13*, dz. cyt., s. 58.

30 Por. D. L. Turner, *Matthew*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan 2008, s. 120 (Baker Exegetical Commentary on the New Testament).

31 Należy zaznaczyć, że część wersetu Ps 2, 7: „Ja Ciebie dziś zrodziłem”, nie stanowi aluzji, do której odnosiliby się synoptycy, stwierdzając Jezusowe Synostwo Boże – jak to ma miejsce w przypadku Dz 13, 33, gdzie jest mowa o zmartwychwstaniu Jezusa. Por. R. T. France, *The Gospel of Mark*, dz. cyt., s. 82.

32 Hebrajskie statyczne perfectum **רָאִשְׁתִּי** *rāšṭāh* („mam upodobanie”) synoptycy oddają za pomocą czasownika *εὐδόκησα* będącego w aoryście, który również przyjmuje to

jak od Ps 2, 7) jest niepodważalna, mimo że pojawia się słowo „wybrany”, a nie „umiłowany”. Nie stwarza to żadnej trudności, ponieważ termin *ἀγαπητός* – „umiłowany” jest znaczeniowo podobny do *ἐκλεκτός* – „wybrany” (por. LXX Iz 42, 1). Targum do Iz 42, 1 stosuje słowo „umiłowany” zamiast „wybrany”³³.

Zarówno Ps 2, 7, jak i Iz 42, 1, do których odwołują się synoptycy, mają kluczowe znaczenie w rozpoznaniu tożsamości Jezusa. Ps 2 ma wydźwięk mesjański. Stanowi uroczystą proklamację królewskości Mesjasza – Syna Bożego, mającego panować nad wszystkimi narodami (por. Ps 2, 8). Natomiast Iz 42, 1 jest częścią pierwszej Pieśni o pokornym Słudze Pańskim, na którym spoczął Duch, aby Go uzdolnić do pełnienia misji utrwalania Prawa na ziemi (por. Iz 42, 4). Mamy zatem do czynienia z paradoksem. Jezus jest Synem Boga, królewskim Mesjaszem i jednocześnie posłusznym Sługą. Te dwa przeciwstawne dla myśli żydowskiej wątki zostały tutaj połączone w jedno³⁴ i powrócą ponownie u synoptyków w scenie przemienienia (por. Mt 17, 1–7; Mk 9, 2–8; Łk 9, 28–36), umieszczonej pomiędzy dwiema zapowiedziami męki i śmierci Jezusa. Wszyscy synoptycy przekażą w niej słowa o wyjątkowym Synostwie Jezusa, ponownie potwierdzonym autorytetem samego Boga.

Podsumowanie

Synoptycy już na samym początku publicznej działalności Jezusa pragną przybliżyć eklezjalnej wspólnotcie Jego misterium. Dokonująca się zaraz po chrzcie (Mt, Mk) lub po modlitwie (Łk) teofania ukazuje stałą więź, jaka istnieje między Duchem Świętym a Jezusem. Duch zstępuje na Niego (Mt, Mk) lub zstąpił (Łk) w sposób realny, widoczny w zewnętrznym znaku na podobieństwo gołębic. Punkt porównawczy dotyczy najprawdopodob-

---

samo znaczenie. Por. W. D. Davies, D. C. Allison, *Matthew 1–7*, dz. cyt., s. 341; A. Malina, *Ewangelia według świętego Marka 1,1–8,26*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2013, s. 102 (Nowy Komentarz Biblijny 2/1).

33 Por. D. L. Turner, *Matthew*, dz. cyt., s. 123. Także w Łk 9, 35 *ἀγαπητός* został zastąpiony przez *ἐκλελεγμένος* – „wybrany”.

34 Por. R. T. France, *The Gospel of Mark*, dz. cyt., s. 81.

niej coraz bardziej obniżającego się jej lotu, aż do osiągnięcia celu. Duch Święty niczego nie zmienia w Jezusie, ale świadczy, że Jezus rozpoczyna profetyczną misję.

Inicjatorem teofanii jest Bóg Ojciec. To właśnie On otwiera (Mt, Łk) lub rozdziera (Mk) niebiosa (Mt, Mk) lub niebo (Łk). Ojciec potwierdza swoim autorytetem prawdziwą, niedostępną dla ludzi tożsamość Jezusa jako jedyne, zupełnie wyjątkowego swojego Syna, z którym łączy Go miłość i upodobanie. Ojciec obwieszcza więc, kim Jezus jest, a nie, kim się teraz stał. Proklamacja ze strony Ojca ma w wersji Mateuszowej charakter publiczny, katechetyczny: „Ten jest mój Syn umiłowany...”. Sługa Pański jest bowiem u Mateusza otoczony ludźmi (por. Mt 3, 5; 12, 15–18). Natomiast w wersji Markowej i Łukaszej świadectwo Ojca ma charakter indywidualny, skierowany do Jezusa: „Tyś jest mój Syn umiłowany...”, ponieważ Marka interesuje przede wszystkim tożsamość Jezusa. Łukasz zaś jest Ewangelistą modlitwy, dlatego objawienie ze strony Ojca umieścił w kontekście osobistej modlitwy Jezusa. W tle chrztu synoptycy podkreślili przede wszystkim wątki chrystologiczne. Jezus jest całkowicie i dobrowolnie związany z wolą Ojca. Jedynym Jego celem jest wypełnienie całej sprawiedliwości, czyli woli Bożej. Unizenie staje się stylem Jego posługi (Mt). Ma stałą więź z Ojcem (Syn Jego upodobania) i Duchem Świętym (rozpoczyna misję prorocką). Jego misterium najbardziej oddaje polaryzacja Mesjasz-Król i jednocześnie Sługa.

Bibliografia

- Blass F., Debrunner A., Rehkopf F., *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1984.
- Bock D. L., *Luke 1, 1–9, 50*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan 1996 (Baker Exegetical Commentary on the New Testament).
- Czerski J., *Jezus Chrystus w świetle Ewangelii Synoptycznych*, Wydawnictwo Świętego Krzyża, Opole 2000 (Opolska Biblioteka Teologiczna, 42).
- Davies W. D., Allison D. C., *Matthew 1–7*, T&T Clark, London, New York 2004 (International Critical Commentary, 1).

- France R. T., *The Gospel of Mark*, Eerdmans, Grand Rapids, Michigan/Cambridge 2002 (The New International Greek Commentary).
- France R. T., *The Gospel of Matthew*, Eerdmans, Grand Rapids, Michigan/Cambridge 2008 (The New International Commentary on the New Testament).
- Frankemölle H., *Matthäus. Kommentar 1*, Patmos, Düsseldorf 1999.
- Gaechter P., *Das Matthäus Evangelium*, Tyrolia, Innsbruck–Wien–München 1963.
- Gnilka J., *Das Matthäusevangelium. Kommentar zu Kap. 1,1–13,58*, Herder, Freiburg–Basel–Wien 1993 (Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament, 1/1).
- Grasso S., *Il Vangelo di Matteo*, Edizioni Dehoniane, Roma 1995 (Collana Biblica).
- Hieronim św., *Żywoty mnichów. Dialog przeciw pelagianom*, tłum. W. Szoldrski, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1973 (Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy, 10).
- Keener C. S., *A Commentary on the Gospel of Matthew*, Eerdmans, Grand Rapids, Michigan–Cambridge 1999.
- Kudasiewicz J., *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Apostolicum, Ząbki 1999.
- Hagner D. A., *Mathew 1–13*, Word Books, Dallas 1993 (Word Biblical Commentary, 33A).
- Luz U., *Das Evangelium nach Matthäus (Mt 1–7)*, Benziger Verlag, Neukirchener Verlag, Zürich–Neukirchen–Vluyn 1990 (Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament, 1/2).
- Malina A., *Ewangelia według świętego Marka 1,1–8,26*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2013 (Nowy Komentarz Biblijny, 2/1).
- Mickiewicz F., *Ewangelia według świętego Łukasza 1–11*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2011 (Nowy Komentarz Biblijny, 3/1).
- Paciorek A., *Ewangelia według świętego Mateusza 1–13*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2004 (Nowy Komentarz Biblijny, 1/1).
- Pilarczyk K. (red.), *Talmud babiloński. Traktakt Chagiga*, tłum. i komentarz D. Zlatkes, Wydawnictwo WAM, Kraków 2010.
- Rossé G., *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 2006.
- Sand A., *Das Evangelium nach Matthäus*, Pustet, Regensburg 1986 (Regensburger Neues Testament).
- Turner D. L., *Matthew*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan 2008 (Baker Exegetical Commentary on the New Testament).